

Prílohy

Príloha č. 1: Preložený prepis rozhovoru s profesorom Januszom Majcherkom (text)

Autorka práce: Ako vyzeral mediálny zákon predtým a čo sa novým zákonom zmenilo?

Janusz Majcherek: Predtým sa ľudia na vedúce pozície v mediálnych verejnoprávných spoločnostiach vyberali na základe súťaže na určité volebné obdobie. Táto novela však zrušila tieto obdobia a doterajšie vedenia verejnoprávných médií boli odvolané. V súčasnosti je to tak, že každý z novovymenovaných môže byť v určitej chvíli odvolaný. Šéf verejnoprávnej televízie alebo rozhlasu, predsedovia a riaditelia jednotlivých staníc rádia a televízie môžu byť vlastne kedykoľvek odvolaní. Po novele zákona zvolili úplne nové vedenie televízie. Čo sa teda stalo formálne a aký bol úmysel? Je to jednoduché: vytvoriť stav, že riaditelia verejnoprávných médií budú závislí od politickej moci. Pretože minister štátnej pokladnice (pozn. autorky práce: Minister Skarbu Państwa) je orgánom, ktorý rozhoduje o obsahu. Z formálneho hľadiska sú verejnoprávne médiá akciovými spoločnosťami, ale 100 % podiel v nich má Ministerstvo štátnej pokladnice (pozn. autorky práce: Ministerstvo štátnej pokladnice je od 1. 1. 2017 v likvidácii, verejnoprávne médiá sú ale stále majetkom štátnej pokladnice). V časoch, keď o vedení rozhodovali súťaže, ktoré mala na starosti Národná rada pre vysielanie (pozn. autorky práce: Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, skratkou KRRiTV), minister štátnej pokladnice iba formálne vymenúval víťazov. Do samotnej súťaže sa hlásili rozliční kandidáti, o ktorých sa v KRRiTV hlasovalo a víťaz sa stal riaditeľom televízie či rozhlasu. V súčasnosti sú však títo riaditelia závislí na politických rozhodnutiach, na rozhodnutiach vládneho orgánu.

Ďalším problémom je, že členovia KRRiTV sú vládni nominanti. Z ústavy totiž vyplýva, že členovia KRRiTV sú obsadzovaní prezidentom, Sejmom a Senátom, takže jednou aj druhou komorou parlamentu. Prezident a väčšina oboch komôr parlamentu patria však teraz do jedného politického bloku, do KRRiTV dosadili svojich nominantov a teda KRRiTV teraz reprezentuje iba jednu politickú líniu. KRRiTV v tejto chvíli reprezentuje výlučne jednu politickú opciiu. Okrem toho, vznikol nový orgán, Rada Mediów Narodowych (pozn. autorky práce: Rada národných médií -

skratkou RMN). Takže KRRiTV sa stala politicky podriadenou a ešte aj vznikla RMN, ktorá akoby ešte viac umocňovala politický dozor vládneho klubu nad verejnoprávnymi médiami. V zásade sú teda poľské verejnoprávne média politicky podriadené.

V Poľskej verejnoprávnej televízii (pozn. autorky práce: skratkou TVP) mala novela zásadný vplyv. Pretože bolo odvolané jej doterajšie vedenie a povolane nové vedenie. Predsedom TVP sa stal stranický funkcionár. Je to človek, ktorý je nielenže lojálny vláde a strane, ale ešte aj drzý a arogantný. Človek, ktorý svoje správanie vôbec nezakrýva. Napríklad, už niekoľkokrát sa nechal počuť, že vďaka nemu má súčasná vláda takú vysokú podporu, pretože propaganda, ktorú robí TVP uprednostňuje vládu. Táto propaganda je arogantná, je jednoducho na hranici, alebo až za hranicou komičnosti. Jej arogancia, krutosť a špinavosť akou je vedená, privádza do bezmocnosti. Fakty sú predstavované takým spôsobom, ich interpretácie sú tak formulované, že privádzajú ľudí do úžasu. Týka sa to neuralgických tém v Poľsku, napríklad otázky utečencov, otázok sankcií a reštrikcií EU, otázok občianskych protestov proti politike vlády a podobne. TVP bola jednoducho dotlačená do masového systému propagandy, vrátane agresívnej, vtieravej propagandy.

Ja osobne musím povedať, ako človek, ktorý pamätá komunizmus, že toto je veľmi podobné tomu, čo tu bolo za komunizmu. Samozrejme, obsah je iný, je iného typu, má iný ideologický profil. Ale vtieravosť tejto propagandy, jej drzosť, prekrúcanie interpretácií, tendenčnosť a zaujatosť pri vyberaní faktov, toto všetko sa mi javí ako veľmi podobné tomu, čo sa dialo za komunizmu.

V súčasnosti neexistuje žiadna objektivita, ani v tradičnom zmysle, že predstavujeme fakty také aké sú, ani v takom zmysle, že dáme hlas oboj stranám, alebo že si veci overíme v dvoch nezávislých zdrojoch. Tieto zásady momentálne neexistujú, v TVP nefungujú.

Autorka práce: Po prijatí novely veľa novinárov z TVP odišlo. Prečo?

Janusz Majcherek: Časť novinárov dala výpoveď, ale oveľa viac novinárov bolo vyhodeneých z práce. Z pôvodnej zostavy popredných novinárov v TVP a v rádiu vlastne už skoro nikto nezostal. Ostalo tam pár posledných ľudí, aj to sú ľudia, ktorí pracujú mimo televíznej kamery alebo mikrofónu a diváci ich na obrazovkách nevidia. A tí čo zostali, naozaj ich však nie je veľa, sa ukázali, že sú dostatočne elastickí a novému stavu sa prispôbili. Ale väčšina novinárov boli prepustení a vymenení za

iných novinárov - z pravicových a súkromných médií, napríklad z Televízie Trwam od kňaza Rydzyka. On má celý koncern médií, Radio Maryja, TV Trwam a Nasz Dziennik, má dokonca vlastnú školu, v ktorej vychováva a formuje novinárov. Z nich teraz prichádzajú novinári do TVP.

Autorka práce: Táto novelizácia sa volá malá. Bude aj veľká?

Janusz Majcherek: Teraz to niektorí nazývajú malá novelizácia mediálneho zákona, a bolo predstavené, že bude aj väčšia, ale to súvisí so širším problémom, menovite s tým že súčasná vláda si chce podriadit' rôzne sektory verejného života a rôzne segmenty, od hospodárstva, až po niektoré banky a podniky. Kúpili napríklad Bank Pekao SA a predtým štátna pokladnica mala väčšinu v inej banke s podobným názvom. Majú dve veľké banky a keď ich spoja, tak najväčšou bankou v Poľsku bude štátna banka. Štát teraz bude môcť rozhodovať, kto dostane peniaze na rozvíjanie hospodárstva a ekonomiky. A toto robia aj v ďalších odvetviach. Usilujú sa podriadit' si súdnictvo a zdravotné služby. Napríklad, súkromný zdravotnícky sektor bol odsunutý, vylúčený zo súťaží o tzv. celodennú starostlivosť. Dovolili súťažiť len štátnym službám. Vo všetkých odvetviach života, hospodárstva, zdravotnej starostlivosti, súdnictva, médií sa robí rovnaká politika - podriadit' ich štátu. Odkedy je tu vláda PiS, súkromní investori nechcú investovať.

Autorka práce: Čo prekáža Európskej komisii, a môžeme povedať, že demokracia v Poľsku je ohrozená skrze verejnoprávne médiá?

Janusz Majcherek: Okrem toho, že PiS likviduje trvanie funkčných období, likviduje tiež nezávislý dozor, všetko podriaďuje politickej vláde, ktorá v ktorejkoľvek chvíli môže odvolať koho chce. Môžeme teda hovoriť, že demokracia je ohrozená, ale musíme pamätať na to, že ešte existuje segment privátnych a nezávislých médií. Televízia TVN a hlavne TVN24 je veľmi kritická voči súčasnej vláde a ona funguje naďalej. Odpustili jej trest a TVN stále funguje, v zásade slobodne. Zatiaľ čo televízia Polsat je komplikovanejšia vec. Tam sú indície, že sám vlastník nie je úplne kritický voči súčasnej vláde, ich programy sú nie sú úplne objektívne, sú obozretné.

Nezávislé informačné kanály sú dostupné iba cez satelit alebo cez káblovú televíziu. TVP Info je dostupná cez obyčajnú anténu, takže má väčší záber.

V Poľsku je systém verejnoprávnej televízie centralizovaný, lokálne médiá hrajú malú rolu, TVP Kraków má malý zásah, majú vlastné pásmo, vysielajú vlastné programy,

ale majú veľmi ohraničený význam. Systém je veľmi centralizovaný. Regionálne médiá sú omnoho slabšie. Ale oni tu realizujú rôzne objednávky a obsluhu rôznych udalostí na celopoľskom kanáli a okrem toho majú svoju regionálne pásma a úzko spolupracujú s Varšavou.

Zdroj: Osobný rozhovor s riaditeľom Inštitútu filozofie a sociológie Pedagogickej univerzity (UP) v Krakove. 2018-01-11. Preložené z poľštiny, skrátené a upravené. [cit. 2018-05-08].

Príloha č. 2: Preložený prepis rozhovoru so zodpovedným redaktorom TVP Kraków Sławomirom Mokrzyckým (text)

Autorka práce: Čo sa novým mediálnym zákonom zmenilo?

Sławomir Mokrzycki: TVP a Polskie radio boli spoločnosťami obchodného práva, teraz sú národnými spoločnosťami, národnými médiami. Či sa niečo zmenilo, samozrejme, že áno. Radu Mediów Narodowych vyberá Sejm, Senat a prezident, verejnoprávne médiá sú teda politické, to znamená, že kto vládne, ten má verejnoprávne médiá, verejné médiá. Zmenilo sa to tým, že časť osôb sama dala výpoveď, pretože nesúhlasili s pohľadmi, s názormi strany, ktorá je teraz vo vláde, ale s časťou novinárov boli ich pracovné zmluvy ukončené, takto by som to povedal, samozrejme, museli sa s prácou rozlúčiť, prešli do privátnych médií alebo niektorí zmenili prácu úplne, nezostali v odbore. Takže je to zásadný rozdiel samozrejme, veľa sa zmenilo.

Autorka práce: Čo prekáža Európskej komisii, a môžeme povedať, že demokracia v Poľsku je ohrozená skrze verejnoprávne médiá?

Sławomir Mokrzycki: To je zložitá otázka. Povedať že v Poľsku je ohrozená demokracia je príliš tvrdé. Ja pracujem vo verejnoprávných médiách a poviem, že demokraciu tvoria rôzne možnosti, názory a keď hovoríme o televízii, v Poľsku je našťastie veľa televíznych staníc. Sú tu dve veľmi veľké komerčné televízie, je zopár menších, a tie reprezentujú iný pohľad. Samozrejme, že môžeme diskutovať či sú viac

alebo menej objektívne, ale myslím si, že reprezentujú taký protipól. A preto ohrozenie demokracie je príliš prehnané tvrdenie. Môžeme síce diskutovať nad objektivitou TVP samozrejme, ale našťastie máme v Poľsku stále možnosť voľby, môžeme sa rozhodnúť nepočúvať verejnoprávne rádio a televíziu, sú iné možnosti, iné stanice a veľa ľudí tak aj samozrejme robí a nemajú ani potuchy, čo práve dávajú v TVP.

Autorka práce: Nie sú ohrozené ciele a misia verejnoprávnych médií?

Sławomir Mokrzycki: Najjednoduchšie mi bude ak teraz zhodnotím to, o čo sa sám snažím v TVP Kraków. V súvislosti s tým, že sám moderujem jeden program už niekoľko rokov, asi už 12 rokov, volá sa „Młodzież kontra“ (mládež proti) a je to celopoľský program vysielaný na spravodajskom kanáli TVP Info. Prezentujú sa tam všetky politické názory a všetky mládežnícke organizácie politických strán a vždy je tam pozvaný nejaký politik. Snažíme sa, aby každá politická strana dostala slovo, zľava doprava. Mládežnícke organizácie v každom dieli majú možnosť niečo povedať, pýtať sa a diskutovať s pozvaným politikom a rozprávať, čo chcú. Takže z môjho pohľadu a z pohľadu programu, ktorý moderujem, snažím sa zachovávať vyváženosť, takže keď je pozvaný politik z vládnej strany, nabudúce pozveme aj opozičného politika. Dôvod, prečo hovorím práve o tomto programe, je totiž to, že je celopoľský, vysielaný na území celého Poľska a má teda väčší dosah, než regionálne programy v TVP Kraków. Nejaký čas som tiež moderoval program Forum, tiež celopoľský, a tam tiež boli všetky politické názory, tam dokonca bolo viac pozývaných politikov z opozície. Takže čo sa týka toho, čo ja v televízii robím, vyzerá to tak, ako vravím. O iných programoch by som nechcel hovoriť, lebo mi to nenáleží, takže komentujem programy, ktoré sám moderujem.

Reformy vo verejnoprávnej televízii boli stále, odkedy pamätám. S lepšími alebo horšími výsledkami. Dve hlásateľky, ja, športový novinár a to je všetko. To je to, čo zostalo, sme v TV ešte od minulej vlády. Ja pracujem od roku 2004. Vždy boli lepšie a horšie obdobia a tiež veľa záleží od peňazí. Myslím si, že verejnoprávna televízia si stále nájde svoje miesto. Ale tých programov je teraz menej, financovanie je otázne. Celý čas teraz prebieha diskusia o financovaní verejnoprávnej televízie, posledné návrhy sú také, že bude rozpočtová dotácia, koncesionárske poplatky budú zlikvidované. Šéf Rady Mediów Narodowych, Krzysztof Czabański tvrdí, že je to skoro na 100%, takže asi tak bude, že bude rozpočtová dotácia vo výške koncesionárskych poplatkov, možno trochu vyššia, takže verejnoprávne médiá budú

mať garantované financie. Ale to bude až od roku 2020, uvidíme ako to bude vyzerat', možno bude problém s akceptovaním od Európskej komisie, takže teraz tie peniaze nie sú najväčšie, programov je menej. Ja moderujem Młodzież kontra, v Krakowe publicistické rozhovory, desaťminútové Témy dňa po regionálnych správach a vo Varšave Echa dnia, 15 minútový nepolitický publicistický program.

Zdroj: Osobný rozhovor so zodpovedným redaktorom TVP Kraków. 2018-01-16. Preložené z poľštiny, skrátené a upravené. [cit. 2018-05-08].

Príloha č. 3: Preložený prepis rozhovoru s bývalou redaktorkou TVP Kraków Dorotou Rojek-Koryzna (text)

Autorka práce: Aká je vaša minulosť v médiách?

Dorota Rojek-Koryzna: Pracovala som 8 rokov v Polsate, od 90. rokov v TVP, viac ako 10 rokov už pre TVP nepracujem.

Autorka práce: Ako vyzeral mediálny zákon predtým a čo sa novým zákonom zmenilo?

Dorota Rojek-Koryzna: KRRiTV vyberala vedenie TVP a nebola závislá od ministra štátnej pokladnice. Žurnalistika sa mení a mení sa tak, že na prelome viacerých rokov to môžeme vidieť. Žurnalistika, ktorá existovala pred 20 rokmi, sa líši od toho, čo je teraz. Pre nás, pre novinárov, ktorí pracovali vtedy, nebolo najdôležitejšie to, kto robí dozor nad médiami. Pre nás bol najdôležitejší etický kódex, ktorého sme sa pridržovali a ten bol stanovený podľa štandardov etického kódexu BBC. Na ten sme sa zameriavali a snažili sme sa tak konať pri svojej každodennej práci a nikto sa netrápil tým, kto je v KRRiTV, učili sme sa dodržiavať štandardy kódexu. Ale vtedy nebol internet a mobilné telefóny a nové médiá. Vtedy sme sa učili, že médiá majú byť objektívne, ale že novinár musí mať svoje politické názory a pohľady, pretože nie je možné, aby ich nemal, lebo názory má každý, ale nemôže ich exponovať. Novinár teda mohol mať svoje súkromné názory, ale vo vysielaní musel byť objektívny. To sa teraz zmenilo, pretože teraz máme spolarizované médiá. Máme verejnoprávne médiá, ktoré

držia líniu trendov, ktoré určuje Rada národných médií a súkromné médiá, ktoré dodržiajú to, čo im kážu ich vlastné vedenia. Aj oni sú politicky spolarizované.

Keď som začínala pracovať vo verejnoprávných médiách, veľmi sa dával dôraz na objektivitu. Ale teraz môžu ľudia povedať, že to nie je pravda, pretože ich názor je iný. Keby ste sa vtedy spýtali a spravili rozhovor s novinárom z TVN a TVP, každý z tých novinárov by vám predstavil dva rôzne svety. Televízia bola vtedy oveľa menej brutálna. Učili sme sa do akej miery môžeme ukazovať brutalitu v televízii, ale teraz už hranice neexistujú. Mali sme rôzne workshopy, ktoré pre nás organizovali experti z BBC, kde nám ukazovali reportáž utekajúcich útočníkov s mačetami a my sme mali za úlohu odpovedať, v ktorom momente máme zastaviť vysielanie z tejto udalosti, do ktorého momentu môžeme danú akciu ukazovať. Scéna bola veľmi brutálna, lebo bolo jasné, že tí ľudia boli chytení a zabití mačetami. Takže do ktorého momentu sme to mohli vtedy ukázať? Iba do toho momentu, kedy útočníci pozdvihli mačety. Takže obeť uteká pred útočníkom, útočník dvíha ruku, v ktorej má mačetu, a strih, nič viac nebolo dovolené v televízii ukázať. Ale v súčasnosti s tým v televízii nie je problém. Nedávno všetky médiá, dokonca verejnoprávne médiá, v televízii zverejnili celé video toho, keď obžalovaný bývalý bosniansko-chorvátsky generál vypil fľaštičku jedu na súde v Haagu. Celý priebeh tohoto samovražedného aktu bol ukázaný v televízii. To je neuveriteľné.

V tých časoch, keď som pracovala v TVP, mal každý vlastný etický kódex. Vravelo sa, že v televízii je cenzúra. Ale viac bolo autocenzúry. Takže človek sa sám rozhodoval vlastným svedomím, čo môže ukázať, povedať, aby sa to zhodovalo s jeho názormi a hodnotami a tiež, aby bol objektívny a nenarúšal cudzie záujmy. Ja som vtedy žiadnu cenzúru necítila a ani raz som sa nestretla so žiadnou témou, ktorá by mi bola vnucovaná, za celú moju prax v médiách, verejnoprávných aj súkromných. Ale pred tromi rokmi som prácu v médiách zanechala a za tie tri roky sa médiá veľmi výrazne zmenili a teraz by som už tam nechcela pracovať. Teraz totiž vidím, že každá televízia má svoju vlastnú politiku, každá televízia je závislá od šéfov a od toho, aká línia je hodená. Ale to nie je objektívna žurnalistika, v tejto chvíli nemôžem povedať, že by to bola objektívna žurnalistika. Pre každého, kto pracuje v médiách, to je objektívne, samozrejme, taký človek povie, že on robí svoju prácu najlepšie ako vie, ale mne chýba tá objektivita. Keď sme totiž svojho času robili verejné súdy, ankety atď, bola to taká forma vox populi, tak vtedy to bolo jasné, museli sme v televízii odvysielat' tri názory proti a tri názory pre. V tejto chvíli ale všetko ide v jednej línii a názory sú

prezentované jednostranne, dokonca bez hľadania pohľadu druhej strany. Škoda, že je to tak, predsa každý, kto pozerá televíziu, tiež má vlastné názory, on ich tak ľahko nezmení. Buď bude v nejakom momente vyčerpaný tými informáciami, ktoré dostáva, alebo sa pohľadmi v televízii tak indoktrínuje, že zmení svoj pohľad. Neviem, mám pocit, že inteligentný človek presne vie, aký odkaz na neho smeruje, a ma na to vlastný názor. Je to tiež možno vec propagandy, ktorá je momentálne v médiách, teraz je vidieť, že za tie dva až tri roky každá televízia robí vlastnú propagandu. Jedna nasleduje takú líniu a iná inú. Sú veľmi spolarizované. Niekedy tak nebolo a vo verejnoprávnych médiách už vôbec nie. Alebo poviem to inak, neboli až tak veľmi spolitizované. Lebo stále je jasné, že vysielanie bolo stále závislé na tom, kto bol vo vedení televízie, že teraz robíme takúto žurnalistiku, potom onakú. Raz máme investigatívnu žurnalistiku, potom viac alebo menej objektívnu. Ale nie v takej miere, že ideme celkovo po politickej línii jednej politickej strany.

Autorka práce: Veľa novinárov bolo z TVP po novele mediálneho zákona vyhodených. Je to tak? Prečo?

Dorota Rojek-Koryzna: Áno, skončili s nimi spoluprácu. Najviac prípadov poznám takých, že sami zmenili prácu, lebo pred dvoma rokmi, keď sa zmenilo politické zoskupenie, nastúpila v médiách výmena kádrov. Veľmi veľa novinárov prešlo zo súkromných médií do verejnoprávnych médií, lebo bolo veľa voľných miest, takže miesta si novinári vyberali, ale dokonca už poznám štyri prípady, kedy aj tí noví ľudia tam už nepracujú. Odpracovali nejaký čas a znovu nastúpila výmena zamestnancov. Buď rezignovali sami, alebo boli vymenení, pretože sa nenapasovali do trendu a do politiku šéfa. A pretože teda ľudia boli prepúšťaní, tak bolo treba odniekiaľ vziať nových. Vzali nových, rôznych, veľmi dobrých špecialistov, ale do roku boli tiež vymenení. Hoci začali novú prácu veľmi optimisticky a na nové výzvy sa tešili, ale nakoniec sa nezhodovali s politikou média.

Možno nie som dobrým zdrojom, pretože som viac ako 15 rokov pracovala v lokálnych médiách, v TVP Kraków, a iba pol roka v celopolskej TVP. Lokálne televízie sú trochu iné. V celopolskej televízii mali novinári viac „povinných jász“, teda tém, ktoré museli obslužiť, odvyselať, ktoré sú v databanke. Ale celopolské politické zmeny mali oveľa menší vplyv na lokálne médiá, než na celopolské. V lokálnych médiách sa väčšinou zmenil len šéf, ale momentálne je tá zmena dosť

hlboká. A potom ešte aj ďalšia výmena, podľa toho, či novinár pracuje efektívne a či spĺňa šéfove požiadavky a jeho líniu.

Autorka práce: Nie sú ohrozené ciele a misia verejnoprávnych médií? Prípadne demokracia v Poľsku, ako o tom hovoria zahraničné médiá?

Dorota Rojek-Koryzna: Príliš ostré vyjadrenie, že by demokracia v Poľsku bola ohrozená. Každý divák má možnosť výberu. Pokiaľ sa nechce dívať na verejnoprávnu televíziu, tak sa môže dívať na súkromnú televíziu. V súčasnosti je tiež trend, že ľudia sledujú televíziu menej, alebo vôbec, hľadajú iné zdroje informácií. Hľadajú na internete, na youtube, v médiách, kde môžu sami nájsť, to čo potrebujú. Ráno človek vstal, doteraz to tak bolo, že si pustil televíziu alebo rádio, ale teraz rádio alebo televízia je síce zapnutá, ale len tak šumí v pozadí Ak človeka zaujíma nejaká udalosť, tak si to nájde na internete, hľadám rôzne zdroje informácií a vyberám si sama. Takže dokedy bude mať človek možnosť výberu zdrojov informácií, a v tejto chvíli má takýto výber, tak tu nemôžeme hovoriť o ohrození demokracie, lebo je to príliš tvrdé vyjadrenie.

Autorka práce: A čo starší ľudia? Ved' tí pozerajú iba TVP, lebo je to jediná televízia, ktorá ide po kábli.

Dorota Rojek-Koryzna: Nie je to tak, v súčasnosti má už skoro každá domácnosť dekódery a aj v malých mestách a dedinách má skoro každý dom a byt na streche namontovanú satelitnú anténu, takže výber kanálov majú širší. To, na čo sa skutočne pozerajú, je iná otázka, pretože každý sleduje to, čo chce.

Autorka práce: Predstavuje teda novela nejakú hrozbu v Poľsku?

Dorota Rojek-Koryzna: Ľudia si demokraticky vybrali toho, koho chcú, aby im vládol. Procedúra bola normálna, prebehla normálne podľa demokratických princípov, vláda bola zostavená normálne. Dokonca nemôžeme ani povedať, že na voľby mali v tom roku veľký vplyv médiá, skôr to bolo opačne. Pred vládou PiS tu vládla PO, a teda aj televízia bola pod KRRiTV a pod PO, takže určite nemôžeme hovoriť, že médiá podporovali PiS, teda stranu, ktorá voľby vyhrala. Pamätáme si voľby, keď Bronisław Komorowski mal priazeň médií, ale prezidentské voľby na celej čiare prehral. Takže toto svedčí o tom, že médiá nemusia byť nutne tou štvrtou mocou, ako sa niekedy nazývajú, že môžu zmeniť vnímanie reality tak, že ľudia budú realizovať to, čo v nich

počujú. Hovorí sa, že kto má médiá, ten má moc. Je to určite element manipulácie, verí sa, že ten, kto má vplyv na médiá, vyšle cez médiá divákovi nejaký názor a ovplyvní ich. Ale nie vždy to tak funguje.

Zdroj: Osobný rozhovor s bývalou redaktorkou TVP Kraków. 2018-01-18. Preložené z poľštiny, skrátené a upravené. [cit. 2018-05-08].

Príloha 4: Preložený prepis rozhovoru s predsedom Rady národných médií Krzysztofom Czabańským (text)

Autorka práce: Novela stvorila Radu Národných médií. Prečo bola potrebná ďalšia rada, keď už existovala KRRiTV?

Krzysztof Czabański: KRRiTV je zapísaná v ústave, je všeobecným regulátorom mediálneho elektronického trhu v Poľsku. Zaoberá sa vzťahmi na tomto trhu a dodržiavaním mediálneho zákona subjektami pôsobiacimi na trhu. Subjektami súkromnými, spoločenskými alebo verejnými ako aj verejnými médiami. Súčasne však spoločne s touto reguláciou menovala vedenie verejnoprávnych médií. Nemenovala vedenie komerčných médií, ani spoločenských, ale verejnoprávnych. Kontrolovala zachovávanie mediálneho zákona, ale menovala vedenie iba verejnoprávnej televízie. Udeľovala koncesie a pod. V tejto roli bol rozpor. Regulátor, ale súčasne aj ten, kto menuje vedenie. Na tento rozpor sa poukazovalo už roky. Nikde inde to tak nefunguje, že regulátor volí vedenie verejnoprávnych médií. My v PiS sme uznali, že táto situácia nebola správna a tak sme sa zhodli na tom, že vytvoríme Radu Mediów Narodowych, ktorá by sa zaoberala výlučne verejnoprávnych médiami a žiadnymi inými. A tak Rada prevzala zákonnú kompetenciu menovania vedenia verejnoprávnych médií. A to bol prvý dôvod vytvorenia Rady Mediów Narodowych. Druhým dôvodom bolo to, aby došlo k integrácii činnosti verejných médií, televízie a rádia, a Poľskej tlačovej agentúry (Polskiej Agencji Prasowej), ktorá do tej doby bola osobitnou spoločnosťou a ktorá ňou stále je, a aj pracuje ako osobitná spoločnosť a riadi sa vlastnými záujmami. Preto sme uznali, že potrebujeme túto Radu, ktorá by sa zaoberala spoločným záujmom týchto médií. A to bol druhý hlavný dôvod vzniku rady.

Naša koncepcia, ktorá vznikla z našich skúseností ako opozičnej strany, bola taká, že bolo potrebné skončiť so stavom, kedy víťaz volieb berie všetko vo verejnoprávnych médiách a nepustí opozíciu k informáciám na tému verejnoprávnych médií a nepustí opozíciu do orgánov verejnoprávnych médií. Preto sme uznali, že je potrebné, aby opozícia mala garantované právne miesto v systéme verejnoprávnych médií. Preto tento zákon, ktorý vytvoril päťčlennú Radu národných médií garantuje dve miesta z piatich miest predstaviteľom dvoch najväčších parlamentných opozičných strán. A tak to teraz funguje. RMN sa skladá z piatich osôb, traja sú predstavitelia vlády a dvaja predstavitelia opozície. Samozrejme, niekto môže povedať, že dvaja predstavitelia opozície predsa môžu byť prehlasovaní a samozrejme sa to takto aj naozaj deje, ale majú prístup k vnútorným informáciám.

Autorka práce: Akú úlohu má teda Rada národných médií (RMN)?

Krzysztof Czabański: RMN má kompetencie podľa zákona. Má široké kompetencie, lebo menuje správne rady a dozorné rady všetkých spoločností verejnoprávnych médií, TVP a Poľského rádia, PAP a 17 regionálnych spoločností Poľského rádia, lebo regionálne stanice Poľského rádia sú osobitné spoločnosti. RMN funguje tak, že máme stretnutia dvakrát do mesiaca a rozprávame sa o najdôležitejších veciach, ktoré sa dejú v mediálnych spoločnostiach. Naposledy, keď sme sa stretli s vedením TVP pred týždňom, vedenie TVP predstavovalo rade svoju koncepciu reformy TVP, z čoho má pozostávať. Diskutujeme o tom, lebo tie rozhovory ešte budú pokračovať na ďalšom stretnutí. Takže v praxi, ako je vidno, je to vecná debata na témy jednotlivých mediálnych spoločností. Tie spoločnosti tiež posielajú Rade Mediów Narodowych v súlade so zákonom rôzne informačné správy. Viac sa o tom píše v zákone. Hlavne sú to informácie o financovaní, ale aj programové informácie.

Autorka práce: Čo prekáža Európskej komisii, a môžeme povedať, že demokracia v Poľsku je ohrozená skrze verejnoprávne médiá?

Krzysztof Czabański: Rozprával som sa svojho času s EBU (pozn. autorky: Európska vysielacia únia). Má za úlohu hlásiť ohrozenia tohoto typu, ale keď sme začali detailnejšie diskutovať, a ja som sa spýtal, že aký je systém menovania vedenia verejnoprávnych médií napríklad v Španielsku, ukázalo sa, že tam ich menujú generálne kortesy, resp. parlament, troma päťtinami hlasov. A keď sa nepodarí na prvý krát vybrať troma päťtinami, vyberá sa jednoduchou väčšinou, takže vláda môže vybrať

svojich predstaviteľov. Ja celý čas zdôrazňujem, že v rôznych štátoch, napríklad v Nemecku to majú na starosti samostatne spolkové štáty, v Španielsku stavy, vo Francúzsku to bol donedávna sám prezident. Teraz je ten francúzsky systém komplikovanejší, pretože zapája aj parlament. Ale skoro všade má prsty vláda, skoro všade rozhodujú o vedení verejnoprávnych médií politici, nie umelci alebo profesionálne združenia, ale politici a najčastejšie momentálna vláda. My sme zaviedli štatutárny záznam, že musí byť na 5 členov, dvaja členovia musia byť z opozície a to sú miesta garantované týmto zákonom. Takže si myslím, že na európske podmienky je tento systém veľmi demokratický a tie varovania podľa mňa nemajú oporu v realite. Skôr vychádzajú z určitej všeobecnej politiky európskych inštitúcií voči Poľsku. Pozrite sa, nakoľko boli na začiatku roku 2016 tieto európske organizácie aktívne vo veci údajného ohrozenia demokratických slobôd v poľských médiách a slobody médií, ale už rok a pol sa táto téma v našich rozhovoroch medzi nami neobjavuje.

KRRiTV má ústavné úlohy a dáva pozor na všetky médiá, aj súkromné aj elektronické. RMN má dve hlavné úlohy, ktoré vychádzajú zo zákona. Menuje vedenie médií a má monitorovať a vyhodnocovať programový obsah týchto médií. Máme tiež dozerať na misiu verejných médií.

Autorka práce: Nie je ohrozená misia verejnoprávnych médií, keď je TVP „v rukách vlády“?

Vláda nemá žiadne právomoci v tom, že môže menovať vedenie alebo odvolávať. Všetky tieto právomoci má RMN, ktorá, ako vravím, nie je vládny orgánom.

A či je ohrozená mediálna misia, teda či politici neohrozujú túto misiu a neovplyvňujú ju? Je urobený monitoring toho, ako často vystupujú politici z opozície a koalície v rádiu a v TVP a vďaka tomu je verejná kontrola, či náhodou vládni predstavitelia nemajú viac vysielacieho času než opoziční. Z tých dát nevyplýva, že by boli vládni predstavitelia zvyhodňovaní a viac pozývaní do televízie. Ale to je vec čisto formálna, poviem to zo svojho pohľadu. Pracujem v médiách už viac než polovicu storočia, začal som ešte pred vysokou školou, hneď po maturite. Z tejto mojej perspektívy musím povedať, že skutočné nebezpečenstvo pre verejnoprávne médiá neleží vo svete politiky, ale vo svete komercie a financií, pretože podľa môjho názoru, komercializácia a reklama tvoria televízny alebo rozhlasový programový obsah vzhľadom na potreby reklamného trhu. Keďže systém financovania bol v predošlej vláde iný.

Zdroj: Telefonický rozhovor s predsedom Rady národných médií. 2018-01-29.
Preložené z poľštiny, skrátené a upravené. [cit. 2018-05-08].

Príloha č. 5: Preložený prepis rozhovoru s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčkou programovej rady TVP Barbarou Bubulou (text)

Autorka práce: Čo sa novým zákonom zmenilo, ako vznikol a prečo ste sa rozhodli pre takúto novelu mediálneho zákona?

Barbara Bubula: Zmeny v mediálnom zákone boli zavedené v roku 2016, to je iba časť toho, čo sme plánovali po víťazstve vo voľbách. Ukázalo sa, že zavedenie toho v celosti v jednej zmene zákona bude veľmi ťažké, pretože naše plány, ktoré sa týkajú všetkých zmien v oblasti verejnoprávných médií majú dva elementy. Zakotvenie ich nového statusu, nie ako spoločností obchodného práva, ale inštitúcií vyššej verejnej užitočnosti. Teda štátnej inštitúcie, národnej, takej ako je napríklad národné múzeum alebo štátny archív, ktorá by podliehala špeciálnemu zákonu, špeciálnym reguláciám. Tieto ju vyčleňujú z režimu spoločnosti nastavenej na zisk a presúvajú smerom k inštitúcii, ktorá bude slúžiť spoločnosti a využívať z väčšej časti verejné peniaze. Takže tu bol potrebný druhý element, to znamená taký, ktorým vytvoríme nový systém financovania týchto médií. Stretlo sa to ale s veľkým odporom, nie iba z opozície ale aj zo zahraničia, a to kvôli tomu, že je zložitý celý nápad verejnosti dostatočne vysvetliť. Mali sme obavy, že stratíme verejnú podporu, takže sme zmenu médií urobili len z malej časti. Zatiaľ sa nám ešte nepodarilo zmeniť systém financovania a urobiť verejnoprávnu televíziu nezávislú na zisku z reklamy. Týka sa to hlavne TVP, pretože Polskie radio je zo 70 % financované z koncesionárskych poplatkov a iba 20% peňazí ide z reklám, ale v TVP 70 % zisku tvorí reklama a okolo 20 % peňazí je z verejných prostriedkov. Kvôli tomu sme teda urobili iba časť reformy, čím vznikla RMN, útvar, ktorý má dohliadať na novú inštitúciu verejnej služby a ktorý má zrušiť systém, v ktorom by verejnoprávne médiá fungovali na trhu na zásade rovnosti všetkých činiteľov, vrátane komerčných médií. Závislosť na KRRiTV znamenala, že s TVP sa zaobchádzalo rovnako ako s inými komerčnými televíziami, ako s Polsatom alebo TVN, a nie ako s inštitúciou, ktorá má slúžiť iným cieľom, než je iba zarábanie peňazí.

Mal byť teda položený väčší tlak na programovú kontrolu televízie, a v súvislosti s tým, aj väčší tlak na plnenie cieľov médií verejnej služby. Teda ponúkanie programov, ktoré nie sú pre komerčne rentabilné, pretože hlavne v tomto je rozdiel medzi TVP a komerčnými televíziami. Povinnosťou verejnoprávnej televízie je naplňovať misiu. Táto misia neviaže TVN ani Polsat. Problém je v tom, že sa nám podarilo presadiť iba najjednoduchšiu a najmenšiu časť celej reformy. Stále ešte pred nami stoja ďalšie kroky, napríklad zmena financovania, zmena štatútu TVP a Poľského rádia na štatúty inštitúcií vyššej verejnej užitočnosti. To bude ale až v ďalšom kroku, pretože teraz máme problém s Európskou úniou a s Európskym právom.

Autorka práce: Čo zabrzdiло tie ďalšie zmeny?

Barbara Bubula: Nie iba nedostatok podpory verejnosti a odpor opozície, ale tiež hrozba zo strany európskych inštitúcií, ktoré by nám mohli túto právnu zmenu úplne zastaviť. Až teraz po dvoch rokoch sme dostali expertízy, ktoré potvrdzujú, že musíme vypracovať také právne texty, ktoré by Európskej komisii neprekážali. Ak by sme to neurobili a Európska únia by nám tieto zmeny zastavila, TVP by sa musela vzdať podpory štátu. Podobne ako sa to stalo v minulosti s poľskými lodenicami, keď boli prinútené vzdať sa podpory štátu a zažili úpadok, pretože Európskej únii prekážalo, aby ich zachraňoval štát z vlastných prostriedkov. Takže bola na mieste obava, že sa niečo podobné stane vo vzťahu k verejnoprávnym médiám, že ten nový zákon s novým financovaním nebude uznaný a bude nutné vrátiť prostriedky, ktoré by sme v nesúlade s právom EU udelili TVP. Následne by TVP upadla a musela by sa vybudovať nanovo, čo by bolo veľmi zložité a mohlo by sa stať, že už by si nikdy znovu nevybudovala svoju pozíciu u divákov. Takto sa to totiž stalo v Holandsku okolo roku 2000, keď vtedajšia vláda znížila mieru pomoci od štátu verejnoprávnej televízii a ukázalo sa, že na jej miesto nastúpil nemecký vysielateľ. A aj napriek tomu, že sa politické sily v Holandsku spojili a vybojovali si povolenie od Európskej rady, aby holandskej televízii mohli prispievať zo štátnych financií a zachrániť ich, verejnoprávna televízia v Holandsku sa už nikdy nevrátila na úroveň sledovanosti, ktorú mala pred týmto negatívnym procesom.

To všetko teda spôsobuje, že my teraz v Poľsku musíme konať veľmi opatrne, preto sme zatiaľ urobili iba drobnú časť celej tej reformy.

Ale v reforme máme aj otázky, keďže nebola dokončená. Ide o status RMN, tejto novej inštitúcie, ktoré sa mala zaoberať výlučne verejnoprávnymi médiami, vo vzťahu

k dozornej rade televízie. Pretože TVP je naďalej spoločnosťou obchodného práva, lebo ten druhý krok sme neurobili. Dozorná rada je útvar, ktorý je v každej spoločnosti obchodného práva a táto rada sa zodpovedá pred právom. Vedenie sa zodpovedá pred touto radou a ona sa zodpovedá pred právom, či táto spoločnosť nie je napríklad v úpadku, alebo či tvorí zisk. Takže to nastavenie je stále také, že je potrebná kontrola činnosti, a že má tvoriť zisk. Stále je možné dozornú radu a vedenie brať na trestnú zodpovednosť, postaviť pred súd za to, že priviedli spoločnosť do zlej finančnej situácie, alebo že konali na jej škodu. To je to zložité v realizácii celého predsavzatia, lebo RMN na jednej strane prideluje peniaze a rozhoduje o tom, kto je prezidentom TVP, ale na druhej strane je tu stále útvar vo forme dozornej rady, ktorá má dbať o financie TVP a o to, aby zarábala peniaze a neprinášala straty ako spoločnosť štátnej pokladnice. Takže tu nastal konflikt medzi existenciou RMN a dozornej rady, ktorá stále existuje, a stále je tu oblasť činnosti, ktorým disponuje KRRiTV, ako ústavný orgán, regulátor médií.

Autorka práce: Existuje KRRiTV, prečo bola potrebná ďalšia rada a aké má kompetencie?

Barbara Bubula: Časť kompetencií KRRiTV jej bolo odobratých, ale nie všetky, lebo televízia stále závisí na kontrole, či nie je porušované právo z hľadiska reklamy, alebo či sa neporušuje právo z hľadiska ochrany maloletých, alebo umiestňovania predmetov, alebo iných elementov, ktoré sú obsiahnuté v zákone o rozhlasovom a televíznom vysielaní. To všetko KRRiTV ďalej kontroluje a je tu ešte aj RMN. Na druhej strane dozorná rada stále zodpovedá z hľadiska obchodného, finančného a právneho pred súdom, či TVP koná v súlade s právom. A ešte je tu, som jej šéfkou, programová rada, ktorá hodnotí program TVP a v súvislosti s tým máme problém, lebo program TVP a to, či TVP plní misiu verejnoprávnych médií hodnotí tiež RMN. To je výsledok nedokončenej reformy, lebo všetky tie zmeny bolo potrebné vykonať naraz. Pretože, čím dlhšie s reformou nehybeme, RMN sa dostáva do konfliktov s troma dosiaľ existujúcimi inštitúciami. KRRiTV má silnejšie postavenie, pretože je v ústave. Tiež je tu otázka, komu prináleží hodnotenie programu. Zákon to vymedzuje. To znamená, že napríklad RMN má svoje kompetencie dané v zákone, ale keď ide o plán hmotno-finančný a programovo-finančný TVP alebo rádia, musí byť vopred potvrdený programovou radou. Takže dozor programovej rady je tu zapísaný v zákone, že musí

byť. Môže to byť jednou vetou, krátko „hodnotíme kladne alebo záporne“, ale bez toho nemôžu byť pridelené cez KRRiTV koncesionárske prostriedky.

Zmena zákona o verejnoprávných médiách a verejnoprávnej televízii mala byť hlavne odlišením verejnoprávnej televízie od komerčných televízií. PiS kladie veľký dôraz na to, aby verejnoprávna televízia nebola útvarom na obchodnom, komerčnom trhu, ale aby bola nezávislá od zarábania peňazí z reklamy.

Členov RMN volí Sejm, ale po prvýkrát bolo zadané pravidlo, že má päť členov, v ktorom musia byť dve osoby z opozičných klubov. Je tu teda taký mechanizmus, ktorý predchádza tomu, aby v bola taká rada v celosti vybraná vládou, lebo je tam mechanizmus, že to nie je možné vybrať inak, než tak, že dávajú návrhy aj parlamentné kluby, ktoré sú v opozícii. To je taký element, ktorým sa bránime, že to nebude útvar, ktorý bude nemenný, daný. Napríklad v KRRiTV nie je nutnosťou, aby tam boli ľudia z opozície. Do KRRiTV vyberá dve osoby Sejm, jednu Senát a jednu prezident. Po voľbách v roku 2015 sa podarilo, že väčšina Sejmu je PiS, v senáte je väčšina PiS a prezident je tiež vybraný podľa návrhu PiS, všetky osoby v KRRiTV, v súlade s pravidlami v ústave, získavajú podporu PiS. Ale tu v RMN je zabudovaný v systéme volenia osôb mechanizmus, že musia byť aspoň dve osoby z opozície. Ale hlasovanie v RMN môže byť 3 ku 2, takže rozhodnutia rady sú podriadené momentálnej vládnej väčšinou s tým, že všetky rozhodnutia sú viditeľné zo strany opozície. Neexistuje situácia, aby bola diskusia, informácie alebo pozadie prípravy nejakého rozhodnutia ukryté pred opozičnými stranami.

Autorka práce: Opozícia ale novelu médií kritizovala. Prečo?

Barbara Bubula: Keďže píšete diplomovú prácu, tak poviem úprimne, že byli pochybnosti aj argumenty opozície, že sú vyberaní ľudia, ktorí nespĺňujú zákaz spájania funkcie poslanca a senátora s členstvom v RMN. Lebo pán Czabanski, šéf RMN, ako ak dvaja predstavitelia RMN, navrhovaní PiS, sú poslancami aj členmi RMN a boli otázniky, či to je v poriadku, že tieto dve funkcie sa spájajú. Takéto veľmi silné opozičné argumenty padali. Nemám rolu, aby som to mohla hodnotiť, ale tieto argumenty sú určite na zváženie a treba o tom premýšľať, či to je dobré. Ja som bola členom KRRiTV viac ako tri roky a mala som zákaz a musela som zložiť poslanecký mandát, aby som mohla vstúpiť do KRRiTV. Po smrti pána prezidenta Kaczyńského naša zostava bola rozpustená a nástupca prezident Komorowski zrušil zostavu našej rady a vytvoril novú. Takže to je jeden z elementov, ktorý by mohol budiť kritiku v

spojení s blízkým vzťahom medzi vládnuou väčšinou, politickou podporou a dozorom nad verejnoprávnymi médiami. To bol tiež element, ktorý bol kritizovaný. Na to je len jedna odpoveď, je istým pokrytectvom považovať verejnoprávne média za také, ktoré by celkovo vystupovali mimo dosahu výkonnej moci v danom štáte. Vo veľa štátoch priamo nastupuje menovanie vedenia verejnoprávnych médií premiérom, ministrom kultúry, prezidentom. Taká situácia je napríklad vo Francúzsku. Vo Veľkej Británii to tiež ide priamo z úrovne vlády, dokonca minister sa zaoberá ustanovením šéfa BBC. Vo veľa krajinách EU tento model funguje, to znamená že sa predpokladá, že média majú byť kontrolované s ohľadom na nestrannosť, ale predpokladá aj že existuje určitá zodpovednosť za ich stav zo strany tých, ktorých voliči poverili na dané volebné obdobie vládou v štáte. Takže, ak ide o verejnoprávnu televíziu, táto má záväzok splňať rolu a misiu médií verejnej služby na rovnakom princípe, ako má byť ministerstvo spravodlivosti spravodlivé, bez ohľadu na to, či vládne pravica alebo ľavica, alebo ktokoľvek iný. V tomto zmysle toto obviňovanie akosi slabo obstojí pred praxou, ktorá sa používa vo veľmi veľa štátoch EU, že zodpovednosť za personálne šéfovanie verejnoprávnym médiám prijíma na seba väčšina, ktorá má vládu.

Autorka práce: Táto novela sa volá malá. Bude aj veľká?

Barbara Bubula: Áno, už je pripravená cesta, ktorá nás privedie k zmene spôsobu financovania. Zatiaľ neriešime zmenu stavu verejnoprávnych médií, zo spoločnosti a.s. na štátnu inštitúciu vyššej verejnej služby. Prechádzame k momentu zmeny spôsobu financovania, bolo zistené, že možno nebude treba zaviesť nový systém koncesionárskych poplatkov, lebo je tu veľký spoločenský odpor. Momentálne platí koncesie okolo 10% ľudí. Ten systém platenia koncesíí spoločne s účtami za elektrinu, ako je v Čechách, bol testovaný aj u nás, dokonca už bol pripravený aj zákon ešte na začiatku našej vlády. Po prvom čítaní bola ale veľká kritika, že bude veľký odpor spoločnosti a budú problémy s exekúciou. Najnovšia verzia je taká, že to preskúmame. Prečo sme trvali na koncesii? Z dvoch dôvodov. Systém koncesíí je z pohľadu psychologicko-sociologického lepší, pretože viaže odberateľov televízie a rádia s tou inštitúciou bezprostredne, tzn. keď si platcom koncesie, cítiš sa spoluvlastníkom a spoluzodpovedným a chceš sa porátať s tým, toho komu dávaš peniaze. Keď je financovanie iba z rozpočtu štátu vtedy neviaže bezprostredne diváka s médiom. To je argument za ponechanie koncesíí.

Druhý argument bol taký, že sme vedeli, že bude problém so schválením v Európskej komisii. Celková zmena finančného systému napríklad na systém rozpočtový, keď dáme veľké peniaze z rozpočtu štátu, bude znamenať, že pôjde o nedovolenú verejnú pomoc, ktorá narušuje konkurenciu s komerčnými televíziami. Ide hlavne o to, že nedovolená verejná pomoc je postihovaná preto, že narušuje normálnu hru na trhu. Nielen keď ide o lodenice alebo elektrárne, ale aj o televízie. Keby protestovala TVN alebo Polsat, že TVP dostala z rozpočtu štátu miliardu zlotých, Európska komisia mohla by povedať, že to je nedovolená verejná pomoc. Ale posledné expertízy sú také, že to bude to uznané v takej výške, v akej ma prichádzať z koncesíí. Teraz prichádza z koncesíí napríklad 700 miliónov zlotých, a to platí len 10% domácností. Takže, keby platilo 90% domácností, to by bolo okolo 3 miliárd zlotých na kontá všetkých verejnoprávnych médií. Takú sumu teda my strácame ako keby ročne, ten rozdiel je to, čo ľudia neplatia. Bolo však zistené, že možno tu nebude odpor zo strany EU komisie, keby bola do tejto výšky udelená verejná pomoc z rozpočtu štátu. Takže v tej teoretickej výške príjmu z koncesíí, aká by bola, keby všetci platili. No a takýto zákon je teraz pripravený a 1. januára 2019 má byť zavedený nový systém rozpočtového financovania v sume od 2,5 do 3 miliárd zlotých. Takáto suma bola uznaná, tiež v oficiálnych kontaktoch a rozhovoroch s EU komisiou bola uznaná. Suma ktorá je odôvodnená pre dobrú realizáciu verejnoprávnej misie, keby všetci platili koncesie. Potrebných je 2,5 až 3 miliardy zlotých ročne. To bude veľký nárast rozpočtu, lebo teraz celé výdavky na kultúru predstavujú 3 až 4 miliardy a tu dodatočne bude potrebné dať ďalšie 3 miliardy na fungovania verejnoprávnych médií.

Autorka práce: Nebude reformou ohrozená misia verejnoprávnych médií?

Barbara Bubula: Reforma vlastne chcela zlepšiť misiu verejnoprávnych médií. Cieľom reformy bolo bezpečné financovanie, aby sa verejnoprávne médiá odlišili od komerčných médií. Dlhodobé financovanie. Predpoklad bol, že budú peniaze na veľké projekty, napríklad na dobrý vysokorozpočtový historický film o časoch, o ktorých v televízii nebolo nikdy zmienky, o ktorých televízia ešte nevysielala. Alebo animované filmy pre deti, lebo v Poľsku bola v minulosti bohatá tradícia, ktorá bola premárnená. Tiež máme v Poľsku peknú tradíciu výroby prírodovedných filmov, boli sme majstrami a dokonca aj Angličania sa od nás učili, ale táto tradícia tiež v 60. a 70. rokoch minulého storočia skončila, pretože nebolo dostatok peňazí. Prístup k tomu bol teda taký, že spravíme dohľad nad tým, aby sa verejnoprávna televízia odlišila od

komerčných televízií, ale iba kvôli tomu, aby plnili rolu umocnenia národnej kultúry, poznávania histórie, poradenstva, také veci, pre ktoré nie je dost' peňazí v komerčných televíziách. Komerčné médiá sa totiž nikdy nezaoberajú prenosom koncertov vážnej hudby, napríklad novoročný koncert vo Viedni vysiela rakúska verejnoprávna televízia, lebo súkromné médiá by toto nikdy nespravili. To isté sa deje s veľkými divadelnými predstaveniami alebo prezentáciou literárnych recenzií. Celý kultúrny život alebo spoločenská edukácia. To isté platí o prezentácií spoločenských vecí, napríklad vzdelávania divákov o občianskych právach, o nevyhnutnosti účasti vo verejnom živote, o organizáciách verejného života, to všetko má možnosť vysielať verejnoprávna televízia, lebo súkromná by na to nemala dostatok financií. A to sa viac ako 20 rokov v Poľsku zanedbávalo, pretože na začiatku 90. rokov bola prijatá chybná ideológia, že verejnoprávne médiá sa musia samé užiť, takže sa museli pripodobniť súkromným médiám a bojovať s nimi o reklamný čas, a na tom postaviť svoju existenciu. Ale to bol úplne nesprávny prístup, pretože tým verejnoprávne médiá strácali svoju podstatu.

Autorka práce: Ak teraz bude TVP závislejšia na vláde a na politikoch, nebude väčší tlak na novinárov zo strany politikov? Veľa novinárov z TVP odišlo alebo boli vyhodení...

Barbara Bubula: To je iba polovica informácie, pretože za minulých vlád ešte viac novinárov, ktorí mali pravicové názory, bolo vyhodенých z TVP a z Poľského rádia, a to v tých časoch ešte RMN neexistovala. No a je dlhý zoznam ľudí, ktorých vyhodili počas rokov 1997 až 2015, bola nerovnováha. Ja som bola svojho času autorkou analýz o tom, ako veľa istých názorov nie je prítomných vo verejnej diskusii dlhé roky, z toho dôvodu, že TVP bola viac ako 20 rokov naklonená na ľavicovú a liberálnu stranu. Ešte v 90. rokoch bolo také krátke obdobie, kedy bolo v TVP veľa pravicových novinárov. Na začiatku 90. rokov, do polovice 90. rokov, ale potom bolo veľmi rýchlo veľa mladých novinárov vyhodенých z TVP, pretože to bola taká doba, kedy sa zdalo, že TVP bude televíziou pluralitnou. Potom nastúpili dlhé roky, kedy konzervatívne, pravicové a kresťanské názory boli eliminované. Takže terazšie dvojročné námietky a hodnotenia, že teraz nastúpila katastrofa z druhej strany, sú absolútne neoprávnené, pretože predtým bola doba naklonenia oveľa väčšia, 20-ročná. Teraz je iba preklopenie tých proporcií. Jacek Kurski argumentuje tiež tak, že bohužiaľ tak je, že všetky komerčné televízie reprezentujú protivládne politické pohľady, preto TVP musí

prevziať vyvažujúcu rolu. Také je vysvetlenie toho, prečo je v TVP väčšia reprezentácia provládných pohľadov, napriek tomu, že iné pohľady neeliminuje, pretože TVP stále pozýva do svojich programov a rozhovorov aj veľa opozičných politikov. Dokonca bol zameraný vysielací čas, a TVP tieto informácie zverejňuje, bola diskusia v komisii kultúry 9. januára, že je samozrejme prebytok (pro)vládných informácií, ale stále veľa hodín je venovaných názorom opozičných politikov. Prítomnosť informovania o rôznych pohľadoch stále v TVP je, a neexistuje nič také, ako eliminovanie prístupu do TVP opozičných politikov, čo sa ale predtým, než nastúpil Jacek Kurski, stávalo. Predtým boli také informácie, že preklopenie na druhú stranu bolo vtedy ešte väčšie a dokonca sa zatajovali isté témy. Ja som robila programovú analýzu, z ktorej vyplynulo, že niektoré témy neboli prítomné, napríklad téma nespravodlivosti súdov, korupcie, nesprávnosť distribúcie národného majetku, témy ohľadne mafie atď. To nebolo iba za času vlády Občianskej platformy, ale aj za predošlých vlád.

Zdroj: Osobný rozhovor s poslankyňou Sejmu za stranu Právo a spravodlivosť a podpredsedníčkou programovej rady TVP. 2018-01-22. Preložené z poľštiny, skrátené a upravené. [cit. 2018-05-08].